

MÜASİR AKADEMİK KİTABXANA-İNFORMASIYA XİDMƏTİNİN TƏŞKİLİ METODİKASI: ADA UNIVERSİTETİ KİTABXANASININ İŞ TƏCRÜBƏSİ ƏSASINDA

Vəfa Məmmədova

*BDU, Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrası, Doktorant
ADA Universiteti, Kitabxana və İnformasiya Xidmətləri Şöbəsi, Mütəxəssis
vmammadova@ada.edu.az; vafa.mag@gmail.com*

Методика организации современных академических библиотечно-информационных обслуживаний: на основе практики Библиотеки Университета АДА

Резюме: В статье определяются место и роль академических библиотек в глобальном информационном обществе, дается качественный и количественный анализ библиотечно-информационных обслуживаний пользователям с применением современных информационных технологий. Далее приводятся данные, полученные в результате статистических и аналитических изучений обслуживания, предоставляемого пользователям в Библиотеке Университета АДА.

The methods of organizing modern academic library-information services: on the basis of the work practice of the ADA University Library

Abstract: The paper defines the place and the role of the academic libraries in the global information society, qualitatively and quantitatively analyzes the library-information services rendered to users by implementation of the modern information technologies. Later it is given a data retrieved as a result of statistically and analytically studying of the services provided to users at the ADA University Library.

Açar sözlər: informasiya cəmiyyəti, müasir kitabxanaçılıq, akademik kitabxana, kitabxana-informasiya xidməti, informasiya mədəniyyəti, kitabxana istifadəçiləri, xidmətin müasir növləri.

Ключевые слова: информационное общество, современное библиотечное дело, академическая библиотека, библиотечно-информационное обслуживание, информационная грамотность, пользователи библиотеки, современные виды обслуживания.

Keywords: information society, modern librarianship, academic library, library-information service, information literacy, library users, modern types of the service.

Giriş

Qloballaşma şəraitində müasir informasiya cəmiyyətinin mühüm ünsürlərindən ən başlıcası və birincisi məhz informasiyanı toplayıb onun sistemli ictimai istifadəsini təşkil edən kitabxanalar və digər informasiya müəssisələridir. Vahid informasiya məkanında qarışıq halda olan lazımlı və lazımsız, dəyərli və dəyərsiz, müxtəlif növdə və məzmununda olan informasiyanın dəyərləndirilərək seçilməsi və onun mühafizəsinin təşkil edilməsi işi müasir kitabxanaçılığın və kitabxanaçıların qarşısında duran mühüm vəzifələrdəndir. Belə olan təqdirdə, kitabxanalar profilindən və istifadəçi kontingentindən asılı olaraq bu missiyanı şəərəflə yerinə yetirməyə səy göstərirlər. Bu baxımdan, ali təhsil müəssisələrinin ayrılmaz tərkib hissəsi

kimi fəaliyyət göstərən və onların əsas məhəkdaşını təşkil edən akademik kitabxanalar qarşısında bir sıra vacib öhdəliklər durur:

- sənədin aid olduğu mövzunun müəyyənləşdirilməsi - onun xidmət göstərəcəyi kontingentin ehtiyaclarına və tələblərinə nə dərəcədə uyğun gəlib-gəlməməsi;
- tələbat və istifadə potensialının araşdırılması;
- informasiya daşıyıcısının material baxımından keyfiyyəti və dözümlülüyünün qiymətləndirilməsi;
- fondun tarazlığının qorunmasına xələl gətirilməməsi;
- digər məsələlərin - müəllif, nəşir, format, rəylər, qiymət, istifadəçi kontingenti, aktualıq və s. aydınlaşdırılması. (Disher, 2007)

Komplektləşdimə zamanı məsləhət komitəsi təşkil edilə bilər ki, belə komitənin tərkibinə adətən təhsil müəssisəsinin professor-müəllim heyəti, aktiv tələbələr, kitabxanaçılar və mütəxəssislər daxil olur. (Loertscher & Wimberley, 2009) Bu zaman qarşıda duran əsas məqsəd komplektləşdirmə üçün ayrılmış büdcə vəsaitinin daha səmərəli və qənaətlə xərclənməsinə nail olmaqdır.

İstifadəçi sorğularının hərtərəfli və operativ ödənilməsini hədəf tutan kitabxana-informasiya xidmətləri zamanın ağır sınaqlarından çıxaraq müasir vəziyyətə gəlib çatmışdır. Bu baxımdan, XX əsrin sonlarından etibarən tətbiq edilməyə başlayan yüksək texnologiyalar cəmiyyətin bütün sferalarına və fəaliyyət sahələrinə olduğu kimi, kitabxana-informasiya xidmətləri sektoruna da müsbət mənada sirayət etmişdir. Yeni texnoloji nailiyyətlərin verdiyi imkanlar kitabxana-informasiya fəaliyyətini məzmunca yenidən qurmağa və fiziki əməyə daha az vaxt sərf etməklə yüksək nəticələr əldə etməyə şərait yaradır. Belə ki, mövcud, ildən-ilə təkmilləşdirilən və eyni zamanda, daha mükəmməl variantları yaradılan avtomatlaşdırılmış kitabxana-informasiya sistemlərinin (AKİS-lər) tətbiqi nəticəsində müxtəlif kitabxana proseslərini və fəaliyyət növlərini bir sistem daxilində bir-birilə qarşılıqlı surətdə əlaqələndirmək imkanı yaranır ki, bu zaman alınan nəticənin sərf edilən əmək və zamana nisbətdə məhsuldarlıq baxımından daha gözəçarpan olduğu meydana çıxır.

Məsələnin qoyuluşu

Məqalədə akademik kitabxana mühiti və bu mühit üçün xarakterik olan tələbə sorğularının xüsusiyyətləri müəyyən olunur. Eyni zamanda kitabxana-informasiya xidməti iştirakçılarının özünəməxsus cəhətləri və keyfiyyətləri təhlil edilir. İstifadəçilərə xidmətin sosial-psixoloji aspektləri də məqalədə xüsusi vurğulanmışdır.

1. Akademik kitabxana mühiti və tələbə sorğuları.

Kitabxanalar adətən tələbə şəhərciyinin “ürəyi” kimi xarakterizə olunduğundan, müasir kitabxanalar təhsil prosesinin tələbə həyatında daha əlverişli və qavranılan olması üçün tələb olunan akademik mühiti təmin etmək yönündə öz fəaliyyətlərini qurmağa çalışırlar. Tədris və təlimə dəstək olan mövcud və əlçatan kitabxana xidmətləri və ehtiyatları həmin mühitin mühüm

aspektləridir. (*Reviewing the academic library: A guide to self-study and external review*, 2015)

Akademik kitabxana xidmətinin yetərli olub-olmadığının müəyyənləşdirilməsi bir sıra amillərin nəzərə alınmasını labüd edir. Bunlara aiddir:

- ✓ Bildirişlər – kitabxana xidməti akademik ictimaiyyəti (professor-müəllim heyəti, tələbələr, işçi heyət) tədris proqramları ilə əlaqədar müxtəlif növ bildirişlərlə təmin edirmi?
- ✓ Dil – kitabxanaçılar müxtəlif sahələrə aid tələbə sorğularını kafi səviyyədə cavablandırmaq üçün yetərli bilik və bacarıqlara malikdirlərmə? Adətən, ünsiyyətdə olan tərəflərdən (professor-müəllim heyəti və kitabxanaçılar) mövzu ilə əlaqəli bilik və təcrübəyə malik olduqlarını sübut etmələri tələb olunur.
- ✓ Uyğunluq – kitabxanaçılar cari akademik proqramın tam mənada qavranılmasına yönləndirilmiş xidmət işini təmin edə bilirlərmə?
- ✓ Yaddaş – kitabxanaçılar akademik ictimaiyyət tərəfindən işlənilib hazırlanmış mövcud və yeni tədris-proqram razılaşmalarının mühafizəsi və əlyətərliliyinin təmin edilməsi üçün tələb olunan vasitələrdən istifadə imkanını təmin edirlərmə? (Lankes, 2011)

Bu baxımdan əlyətərlilik, bilik, mühit və motivasiya amilləri xidmət işinin keyfiyyət göstəriciləri kimi istifadəçilərin sorğu və tələbatlarının ödənilməsi zamanı mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Kitabxana-informasiya xidmətləri mühitində istifadəçi maraqları və gözləntiləri zaman keçdikcə daha çox rəqəmsal şəbəkə texnologiyaları və alətlərdən asılı vəziyyətə düşməkdədir. İstifadəçilər ehtiyac duyduqları informasiyanı məzmun və mobil əlavələr baxımından öz şəxsi maraqlarına və tərzlərinə uyğunlaşdırmaq bacarığı, fərdilik və xüsusiyyət axtarışındadırlar. Onlar informasiya və ideyaların daha açıq şəkildə, sərbəst və maneəsiz axınına və mübadiləsinə arzulayırlar, digərlərinin çox cüzi müdaxiləsi ilə öz informasiya ehtiyaclarını özünəxidmət üsulu vasitəsilə idarə etməyə və ödəməyə şərait yaradan mühit istəyirlər. İstifadəçilər daha çox və daha yaxşı məzmun və əlçatanlıq arzusundadırlar. Onlar fərdi və qrup halında məhsuldarlığın daha az xərclə və hətta heç bir vəsait sərf etmədən yüksək səviyyədə əldə edilməsinə can atırlar. (McKnight, 2010)

Araşdırmalar nəticəsində məlum olmuşdur ki, akademik kitabxanalar təlim və tədris prosesi ilə bu və ya digər şəkildə əlaqəli olan böyük sayda maraqlı şəxslərə - akademik heyətə, tələbələrə, ali təhsil müəssisələrinə, valideynlərə, işəgötürənlərə, peşəkar assosiasiyalara, Kitabxana-İnformasiya elmini tədris edənlərə və dövlət orqanlarına səmərə gətirir. (McKnight, 2010)

2. Müasir dövr kitabxanaçılarından tələb olunan keyfiyyətlər.

Kitabxanaçılar bir sıra mühüm bilik və bacarıqlara malik çoxşaxəli peşəkarlar olmaqla onlardan təlim və tədris prosesində geniş istifadə edilməlidir. Bəzi kitabxanaçılar bu işdə yaxından iştirak etməsinə baxmayaraq

bu sahədə hələ ki, geriliklər nəzərə çarpır. Bugünün akademik kitabxanaçıları müxtəlif xüsusiyyətləri özündə birləşdirir:

- Kitabxana və İnformasiya elmi ixtisas dərəcəsinə malik peşəkar kitabxanaçı;
- İnformasiya bilik və bacarıqlarını öyrədən akademik mütəxəssis (tədris etmə hüququ verən ixtisas dərəcəsinə malik), o cümlədən, tədqiqat aparan, təqdimatları və nəşrləri ilə biliyin ötürülməsinə yardım edən peşəkar;
- Geniş müxtəliflikdə olan İKT proqram və alətlərini başa düşən, istifadə edən və tətbiq etmək bacarığı olan praktikant;
- Mürəkkəb büdcə və böyük sayda işçi heyəti idarə etmə məsuliyyətini daşıyan bacarıqlı rəhbər; və nəhayət,
- Xidmət şöbələri və akademik ictimaiyyət arasında əlaqələr quran, danışıqlar və sövdələşmələr aparan siyasətçi. (McKnight, 2010)

Xidmətin istənilən sahəsində uğur qazanmaq üçün işçi heyətin nümayəndələri komanda şəklində çalışmalı, özləri və bir-birləri haqqında müsbət rəy formalaşdırmalıdır. Həyata baxışları nikbin olan işçilər adətən həm özləri, həm də iş yoldaşlarına qarşı münasibətdə müsbət mövqe tuturlar. Bu eyni zamanda istifadəçilərə xidmət işində də özünü büruzə verir. Xidmət işçisinin bilməli olduğu məqamlara və malik olduğu əsas keyfiyyətlərə daxildir:

- *Görüntü* – müəssisəni təmsil etdiyinə görə xidmət personalının uyğun görüntüyə malik olması vacib şərtidir;
- *Əhval-ruhiyyə* – müştərilərlə ünsiyyət zamanı əhval-ruhiyyə arxa plana keçməli, istifadəçiyə heç bir halda pis reaksiya göstərilməməli və ya onun davranış qaydalarını pozmasına yol verilməməlidir. Diqqəti şəxsi problemlərə deyil, işin düzgün icra edilməsinə yönləndirməklə stresi yaxın buraxmaq lazımdır;
- *Həmişə hazır olmaq* – istifadəçilərlə ünsiyyətə daima hazır olmaq gərəkdir;
- *Bilik* – işə və xidmətə dair yetərli bilik və bacarıqlara malik olub istifadəçilərin razı qalmasına və özlərini qayğıdan kənar hiss etməmələrinə nail olmaq vacibdir. (Gannon-Leary & McCarthy, 2010)

Göstərilən keyfiyyətlərlə yanaşı, əsas dəyərlərə əxlaq, səmimiyyət, özünüinkişaf, intellektual azadlıq və təhlükəsizlik, əqli mülkiyyət baxımından qərəzsizlik və vicdanlılıq kimi xüsusiyyətlər də əlavə olunur. (Lanckes, 2011)

Məsələnin izahı

Akademik kitabxanalarda xidmət işinin yüksək səviyyədə təşkili bir sıra məsələlərdən, xüsusilə də təqdim edilən xidmət növlərinin müasir zamanın tələblərinə və ehtiyaclarına nə dərəcədə cavab verib-verməməsindən asılıdır. Bu baxımdan, çağdaş zamanın ayrılmaz tərkib hissəsi olan yüksək

texnologiyaların kitabxana işində tətbiqi onun daha mükəmməl, operativ və coxtərəfli olmasına rəvac verir.

1. Müasir akademik kitabxana xidmətinin növləri.

Dünyanın bir sıra ali təhsil müəssisələrinin akademik kitabxanaları müxtəlif növdə xidmətlər təklif edir ki, bu xidmətlər adətən akademik mühit iştirakçılarının tədqiqatla əlaqəli kitabxana-informasiya tələbatlarının və sorğularının ödənilməsinə yönləndirilmişdir. Dünyanın bir sıra öndə gedən akademik kitabxanalarının (Corc Vaşinqton Universiteti, Texas Universiteti, London İqtisadi və Siyasi Elmlər Məktəbi və s.) təqdim etdiyi ümumi xidmətlər toplusunu təhlil edərəkən aşağıdakı ənənəvi və müasir xidmət növləri diqqəti cəlb edir:

- kitab və digər fiziki informasiya daşıyıcılarının verilişi, onların istifadə vaxtının artırılması;
- soraq-biblioqrafik tövsiyyə xidmətləri;
- dərsliklər fondunun təşkili xidməti;
- kitabxanalararası abonement (KAA) xidməti;
- elektron resurslardan istifadəyə dair məşğələlərin təşkili;
- onlayn məsləhət xidməti;
- qrup məşğələ otaqlarının istifadəyə verilməsi;
- kompüter və internet (o cümlədən, wi-fi) xidməti;
- çap, surətçixarma və skanirə xidməti;
- rəqəmsallaşdırma xidməti;
- cildləmə xidməti;
- kənar istifadəçilər üçün üzvlük xidməti;
- məşhur yazıçılarla görüşlərin təşkili;
- kitab müzakirəsi klublarının təşkili;
- kitab təqdimatlarının keçirilməsi və s. (Library services: The George Washington University.; Library services: University of Texas Libraries.2016; Using the library: London School of Economics Library.2016)

Təqdim edilən xidmətlər ödənişli və ödənişsiz olmaqla 2 qrupa ayrıla bilər. Adətən, bu tip xidmətlər daxili istifadəçilər (tələbə, müəllim və işçi heyəti) üçün pulsuz olduğu halda, kənar istifadəçilərə müəyyən ödəniş qarşılığında təklif edilir.

2. ADA Universiteti Kitabxanasının istifadəçilərə xidmət işinin keyfiyyət baxımından təhlili.

ADA Universiteti Kitabxanasında uğurla tətbiq edilən Millennium Avtomatlaşdırılmış Kitabxana-İnformasiya Sistemi kitabxana proseslərini və xidmətlərini avtomatlaşdırmaqla yanaşı, müxtəlif şöbələrin işini bir sistem daxilində mərkəzləşdirir və əlaqələndirir. Sistemin işçi modulları kitabxananın əsasən komplektləşdirmə, kataloqlaşdırma, dövriyyə xidmətləri, elektron

resursların idarə edilməsi, dövrü nəşrlər, sistem administrasiyası və s. kimi proseslərini asanlaşdırır və eyni zamanda statistik məlumatların təhlili və emalı zamanı kitabxanaçı əməyinə və vaxtına qənaət edir. (Məmmədova, May 5, 2016)

Universitetin Kitabxanası müasir standartlara cavab verən yüksək texnologiyalarla təchiz edilmişdir və bu avadanlıqlar oxuculara xidmət işinin təşkili zamanı əvəzsiz rol oynayır. Bunlara özünəxidmət kitab verilişi cihazları (tələbə/müəllim/işçi kartından istifadə etməklə kitab və digər informasiya daşıyıcılarının avtomatik qeydiyyatdan keçirilməsi, kitabxanaya geri qaytarılması və s. əməliyyatların icrasına imkan verir), onlayn kataloqda axtarışı həyata keçirmək üçün elektron axtarış kioskları (Innova searching kiosks), çap/surətçixarma/skanirə avadanlığı (yalnız müəyyən məbləğli balansla malik tələbə/müəllim/işçi kartı ilə istifadə etmək mümkündür), qrup məşğələ otaqlarında quraşdırılmış ağıllı lövhələr (Smart Board), interaktiv reklam lövhəsi (Monolith), internetə birbaşa çıxış imkanı verən masaüstü kompüterlər (iMac), 3M təhlükəsizlik qapıları və s. aiddir.

Hazırda kitabxana 2785 daxili (müəllim, tələbə və işçi heyəti) və 84 kənar istifadəçiyə xidmət işini uğurla həyata keçirir. Kitabxana fondunda 45 min nüsxəyə qədər çap formasında kitab və digər informasiya daşıyıcıları mühafizə olunur, 100 minlərlə isə elektron kitaba çıxış imkanı təmin edilir.

Xidmət işinin keyfiyyət baxımından təhlili məqsədlə aparılan sosioloji sorğu bir sıra vacib məqamları ortaya çıxarmışdır. Belə ki, respondentlərin təxminən 85%-i istifadəçilərə xidmətin səviyyəsini “çox yüksək”, digər 15% istifadəçi isə “yaxşı” qiymətləndirmişdir. Daha çox ehtiyac duyulan kitabxana xidmətləri içərisində çoxdan aza doğru ardıcılıq belə təsvir oluna bilər: internetdən istifadə imkanı; çalışma ərazisi; qrup məşğələ otaqları; kitabxana materiallarının verilişi; kompüterlərin, printerlərin və s. avadanlıqların istifadəsi zamanı yardım; elektron resurslardan istifadəyə dair məşğələlərin təşkili; tədqiqat araşdırması zamanı kitabxanaçı dəstəyi; çap formatlı qəzet və jurnalların istifadəsi və digər xidmətlər.

Kitabxana işçilərinin istifadəçi nöqtəyi-nəzərindən dəyərləndirilməsi ürəkəçən mənzərə yaradır. Qeyd etmək lazımdır ki, hazırda ADA Universiteti Kitabxanasının işçi heyəti direktor da daxil olmaqla 10 nəfərdən ibarət olub 4 şöbə üzrə fəaliyyət göstərir. Sosioloji sorğunun nəticələri təsdiq edir ki, kitabxana işçiləri heç bir ayrı seçkilik yaratmadan hər kəsə ədalətli münasibət bəsləyir, istifadəçilərə münasibətdə peşəkar davranır, verilən sualları dəqiq cavablandırır, istifadəçilərə mehriban münasibət göstərir, sorğuların yerinə yetirilməsinə kifayət qədər zaman və diqqət ayırır, istənilən zaman oxucularla ünsiyyətə girməyə hazırdırlar.

Kitabxana ehtiyatlarının uyğunluq nöqtəyi nəzərindən təhlili onu deməyə əsas verir ki, respondentlərin 50%-dən çoxu uyğunluğu yüksək, təxminən 35%-i yaxşı, 15%-i isə orta dəyərləndirir.

Onlayn axtarış sistemlərinin istifadəçi tərəfindən dəyərləndirilməsi: onlayn kataloq üzrə axtarış rəf üzrə axtarışdan daha üstün tutulur; açar söz üzrə axtarış daha populyardır və digər axtarış üsullarını (mövzu, sərlovhə, müəllif və s. üzrə) geridə qoyur; istifadəçilər onlayn kataloq axtarışını adətən evdə olarkən yerinə yetirməyə çalışır.

Kitabxana onlayn elektron resurslarının istifadəsinin sorğu cavablarına əsasən təhlili belə deməyə imkan verir ki, istifadəçilərin böyük əksəriyyəti kitabxananın veb-saytından davamlı olaraq istifadə edir (www.ada.edu.az/library), tədqiqat araşdırması zamanı kitabxananın abunə olduğu elektron məlumat bazalarına intensiv surətdə müraciət edir, EBL (Electronic Book Library) və Ebrary elektron kitabxanalarını səmərəlilik baxımından yüksək qiymətləndirir.

Qeyd etmək lazımdır ki, kitabxana 42 ədədi ümumaçıq və 22 ədədi (bunlardan 2 baza – EBL və Ebrary yalnız elektron kitab xidmətini həyata keçirir) ödənişli olmaqla ümumilikdə 64 verilənlər bazasından istifadə imkanını təmin edir. Ödənişli bazalardan istifadə kampus daxilində məhdudiyətsiz, kampusdan kənarında isə xüsusi qeydiyyat loqini və parolu daxil etməklə mümkündür. Belə qeydiyyat imkanı yalnız universitetin müəllim, tələbə və işçi heyətinə, o cümlədən AR Xarici İşlər Nazirliyinin əməkdaşlarına verilir. (Məmmədova, Aprel 15, 2016)

Respondentlərin 80%-i elektron resurslardan istifadəyə dair kitabxana məşğələlərində iştirak etdiklərini bildirmiş, onlardan 90%-i isə təkrar iştirak etmək imkanını yüksək dəyərləndirmişdir. Qeyd etmək yerinə düşər ki, ADA Universiteti Kitabxanası, birbaşa olaraq kitabxananın Tədqiqat və Təlimat Xidmətləri bölməsi Azərbaycanda ilk dəfə, dünya kitabxanaçılıq təcrübəsində isə ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərindən tədris edilməyə başlamış *İnformasiya Mədəniyyəti* təlim kursunu universitetin müxtəlif təhsil proqramlarına uyğunlaşdırmaqla həyata keçirir. Kursun keçirilməsi ilk dəfə olaraq ADA Universiteti və Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin birgə təşəbbüsü ilə 1-2 Aprel 2014-cü il tarixlərində təşkil edilmiş “Kitabxana-informasiya sahəsində əldə edilmiş nəzəri və təcrübi nailiyyətlərin təbiiqi” mövzusunda I Beynəlxalq Elmi Konfransda layihə kimi irəli sürülmüş və daha sonra təcrübədə sınaqdan keçirilməyə başlamışdır. Hazırda bu təlim kursu uğurla həyata keçirilir və tələbələrə informasiya axtarışı, seçimi, onun dəyərləndirilməsi və s. bu kimi zəruri məsələlərin incəlikləri öyrədilir. (Məmmədova, May 5, 2016)

Respondentlərin sosioloji sorğunun kitabxana xidmətinin digər aspektləri ilə bağlı suallarına verdikləri cavablar da maraqlıdır. Belə ki: kompüter avadanlığından istifadənin əlçatan olması – həmişə 64%, adətən 25%, bəzən 8%, heç vaxt 3%; printer avadanlığının saz olması - həmişə 31%, adətən 29%, bəzən 26%, heç vaxt 14%; qrup məşğələ otaqlarının tələblərə cavab verməsi – həmişə 49%, adətən 34%, bəzən 17%, heç vaxt 0%; kitabxana əməkdaşlarının yeni xidmətlər və kolleksiyalarla bağlı istifadəçiləri bilgiləndirməsi – həmişə

49%, adətən 34%, bəzən 14%, heç vaxt 3%; kitabxananın işləmə vaxtının tələbata cavab verməsi (Qeyd: kitabxana bazar günü və qeyri-ış günləri istisna olmaqla həftənin bütün günləri işləyir. Bazar ertəsi – cümə günləri: 9:00-21:00; şənbə günləri: 10:00-18:00) – həmişə 61%, adətən 25%, bəzən 11%, heç vaxt 3%; çalışma zonasının (oxu zalları və digər çalışma əraziləri) yetərli olması – həmişə 53%, adətən 30%, bəzən 17%, heç vaxt 0%.

Göstərilən aspektlərlə bağlı dəyərləndirmələr kitabxana-informasiya xidmətini daha da təkmilləşdirməyə təkan verir, kitabxanaçılarla bağlı müsbət istifadəçi rəyləri isə işçi personalın ruh yüksəkliyi ilə peşəkar fəaliyyətini inkişaf etdirməsinə səbəb olur.

Nəticə

Kitabxana-informasiya xidmətinin müasir vəziyyətinin ADA Universiteti Kitabxanası nümunəsində təhlili belə bir nəticəyə gəlməyə əsas verir ki, ənənəvi və yeni xidmət növləri paralel olaraq inkişafdadır və bir-birini tamamlayır. Bu baxımdan, qarşıda duran əsas məqsədlərə nail olmaq üçün dünya təcrübəsindən geniş miqyasda yararlanmaq və onunla bərabər addımlamaq şərtidir. Qeyd etmək vacibdir ki, kitabxananın xidmət göstərdiyi istifadəçi kontingentini təşkil edən yerli və xarici ölkə vətəndaşları bütövlükdə kitabxanayı, onun fondunun zənginliyini və aktuallığını yüksək qiymətləndirir, bəzən isə hətta ölkə xaricindəki akademik kitabxanalardan daha üstün tuturlar.

Yeni xidmət növlərinin tətbiqi ilə bağlı planlara kitabxanalararası abonement xidməti, kənar istifadəçilərə üzvlük xidmətinin ödənişli əsaslarla aparılaraq daha da təkmilləşdirilməsi, yaradıcılıq tədbirlərinin keçirilməsinin təşkili, kitabxana resurslarından istifadə zamanı gecikmələrə cərimələrin tətbiqi və s. aid edilə bilər. Bu planların yaxın gələcəkdə reallaşdırılması nəzərdə tutulur.

Sadalanənlərlə yanaşı, onu da qeyd etmək lazımdır ki, işçi personal daima öz üzərində çalışır. Belə ki, 10 nəfər içərisində 1 yeni müdafiə etmiş fəlsəfə doktoru, 5 magistr və 4 bakalavr elmi ixtisas dərəcəsinə malik kitabxanaçı vardır. Hazırda işçilərdən 4 nəfəri ixtisas üzrə (2 işçi Magistratura, 1 işçi Dissertantura, 1 işçi isə Doktorantura proqramları üzrə) təhsillərini davam etdirir, digər işçilər isə müxtəlif yerli və xarici təcrübə mübadiləsi proqramları və onlayn vebinarlar vasitəsilə şəxsi və peşəkar inkişaf yönümündə inamla addımlayırlar.

Ədəbiyyat

1. Disher, W. (2007). *Crash course in collection development*. Westport, Connecticut: Libraries Unlimited.
2. Loertscher, D.V., & Wimberley, L.H. (2009). *Collection development using the collection-mapping technique: A guide for librarians*. Salt Lake City: Hi Willow Research & Publishing.
3. *Reviewing the academic library: A guide to self-study and external review* (2015). In Mitchell E., Seiden P. (Eds.), . USA: ACRL, a division of ALA.

4. Lankes, R.D. (2011). *The atlas of new librarianship*. Massachusetts: MIT Press Association of College & Research Libraries.
5. McKnight, S. (2010). *Envisioning future academic library services: Initiatives, ideas and challenges* (1. publ., repr. digitally thereafter ed.). London: Facet Publ.
6. Gannon-Leary, P., & McCarthy, M.D. (2010). *Customer care : A training manual for library staff*. Oxford, UK: Chandos Publishing.
7. Library services: The George Washington University. Retrieved from <http://library.gwu.edu/services>
8. Library services: University of Texas Libraries. (2016). Retrieved from <http://www.lib.utexas.edu/services/>
9. Using the library: London School of Economics Library. (2016). Retrieved from <http://www.lse.ac.uk/library/usingTheLibrary/home.aspx>
10. Məmmədova, V. (5 May, 2016) Akademik kitabxanalarda müasir informasiya fəaliyyətinin təşkili: ADA Universiteti kitabxanasının iş təcrübəsi əsasında. "*Kitabxana-İnformasiya Elmi: Təhsil və Təcrübədə Yeni Çağırışlar*" *Beynəlxalq Elmi-Praktik Konfransı*, 170-174.
11. Məmmədova, V. (15 Aprel, 2016) Ali təhsil müəssisələrinin rəqəmsal kitabxana mühitində iri miqyaslı verilənlərə çıxışı və istifadəlilik məsələləri. "*Elektron Kitabxanaların Formalaşması Problemləri*" *Respublika Elmi-Praktik Konfransı*, 111-116.